

Руслана ПОТАПЕНКО

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

**Ідеологічна складова навчально-виховного процесу в школах
Української РСР та Литовської РСР 1985–1991 рр.**

Радянська влада приділяла особливу увагу шкільним закладам, як осередкам навчання та виховання громадян здатних конструювати радянську ідентичність. У навчально-виховному процесі переважали ідеологічні фактори, які пронизували увесь зміст навчання і фактично визначали методи роботи вчителя, соціальну поведінку учня. У 1985 – 1991 рр. розпочалася «перебудова», одним із чинників якої була наростаюча криза ідеології на тлі відставання СРСР від розвинених країн світу. «Перебудова» торкнулася усіх сфер суспільного життя й стимулювала незворотні процеси, які торкнулися політики, економіки, культури, освіти та свідомості. Посилилися націоналістичні рухи, змінювалися ціннісні орієнтири суспільства. За таких обставин Радянська модель виховання, фундаментом якої був ідеологічний догматизм, потребувала оновлення, гнучкості у спілкуванні з молоддю, яка виявилася досить сприятливою перед загальними трансформаціями. Освіта в школі потребувала нових підходів, експериментаторства. Вчителі мали відповідати запитам часу, а школа – формувати громадян з новим мисленням, здатних вирішувати завдання НТР. В умовах соціогуманітарних змін в школах УРСР та ЛРСР 1985–1991 рр., вчителі шукали нову національно-освітню парадигму. Послаблювався ідеологічний вплив на тлі якого з'являлася національна основа у системі освіти. В даному контексті варто зазначити, що вчителі мали колосальний ідеологічний вплив на учнів. У досліджуваній період в школах УРСР і ЛРСР відбувався перехід від комуністичної ідеологічної моделі до національної, що в майбутньому посприяло формуванню основ національної освіти України та Литви.

Ключові слова: *освіта, ідеологія, Українська РСР, Литовська РСР, перебудова, ідентичність.*

Ігор КОЛЯДА

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

**Литва у життєвій долі Євгена Коновальця:
деякі сторінки біографії**

Країни Балтії у минулому надавали і сьогодні надають Україні посильну допомогу у здобутті та захисті незалежності. І цієї їх ролі не можна недооцінювати. Історія українсько – литовських взаємин сягає ще початку 1920-х рр. Ініціатором співпраці литовської влади з УВО був Юозас Пуріцкіс – у 1920–1921 рр. міністр закордонних справ Литви. 1925 р. уперше очільник УВО Є. Коновалець разом із О. Думінім (1893–1945) відвідав Литовську республіку. Було встановлено контакт зі Спілкою стрільців Литви. Після відвідин Є. Коновальцем Литви литовцям вдалося успішно переправити до себе 2 підводні човни, куплені в Німеччині. 1926 р., коли Польща планувала напад на Литву, завдяки Є. Коновальцю литовський уряд отримав відповідну інформацію. Одночасно Є. Коновалець попередив британський та німецький уряди. Уряд Литви надіслав ноту протесту Польщі і це відвернуло агресію. Євген Коновалець мав два литовських паспорти: один на ім'я Йозефа Новака, з яким завжди

подорожував, другий – на власне ім'я, виданий 1935 р. Є. Коновалець також підтримував особисті контакти з литовським дипломатом Ю. Лазорайтісом та депутатом литовського сейму Е. Скіпою. Зокрема Ю. Лазорайтіс був одним з тих небагатьох, що прийшли у 1938 р. у Роттердамі на похорон Є. Коновальця. Також на похороні був присутній консул Литви у Роттердамі, а у самій Литві ряд газет вмістили офіційні некрологи з нагоди загибелі Є. Коновальця.

Ключові слова: *Є. Коновалець, ОУН, литовсько-українська співпраця, Юозас Пуріцкіс, Ю. Лазорайтіс.*

Богдан СЕМЕНІЙ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Легендарний «творець» генерал Сільвестрас Жукаускас і «залізний генерал» Валерій Залужний: порівняльний підхід до біографій

С. Жукаускас – один із головних рятівників Литовської республіки, творець її армії, якому вдалося протистояти зовнішній агресії більшовицької Росії та Польщі. Генерал В. Залужний Головнокомандуючий ЗСУ, яким під його керівництвом вдалося зірвати віроломний план знищення держави України путінської Росії. Жукаускас – офіцер Російської імперської армії, який витворив армію незалежної Литви, яка протистояла зовнішнім викликам. Залужний – вихованець офіцерів радянської воєнної школи, але став творцем нової української модернізованої армії незалежної Української держави. Єднає двох генералів – прагматичний патріотизм, активна громадянська позиція, стратегічність мислення, вміння ухвалювати складні, навіть непопулярні рішення, керуючись реаліями, а не емоціями, ставлячи ефективність на перше місце. Обоє генералів шанують як героїв, але обидва переживали і критику – Жукаускас, наприклад, за надто «проросійське» минуле; Залужний – за певні політичні рішення, які незавжди узгоджувалися з політичним керівництвом держави. Отже, генералів розділяють покоління й епохи, але єднає безкомпромісність у відстоюванні суверенітету Батьківщини та здатність організувати армію у критичні часи для державності. Перший, «творець литовської армії» – символ формування національної литовської армії, другий, «залізний генерал» – втілення нової української військової стратегії в умовах сучасної гібридної війни. У їхніх біографіях є спільні трансформації: від імперських армій (російської та радянської) до національних збройних сил.

Ключові слова: *Сільвестрас Жукаускас, Валерій Залужний, національна армія, агресія, державність.*

Лілія ЦИГАНЕНКО

Незалежна дослідниця

Між Балтійським морем і Чорним: операція «Північ» і транснаціональні репресії в СРСР (1951)

Операція «Північ», проведена 1-2 квітня 1951 року, стала однією з наймасштабніших цілеспрямованих депортацій за релігійною ознакою в історії СРСР. За рішенням МДБ було заарештовано і насильно виселено у віддалені райони Сибіру тисячі послідовників релігійної організації свідків Єгови. Незважаючи на загальносоюзний масштаб операції, її географія особливо